

Úvodné slovo

Vojtech

Nie je zvykom, aby šéfredaktor odborného ekonomicko-politického časopisu sa zaoberal rozprávkami, ba dokonca o nich aj písal. Uvedomil som si, že naši predkovia nám v nich zanechali úžasné ekonomické a politické posolstvo. Stačí ho len nájsť, rozšífrovať a prispôbiť na dnešné podmienky.

Pavol Dobšinský nám zanechal jednu geniálnu rozprávku, akoby šitú na túto dobu, „**O troch grošoch**.“ Rozprávková postava má jeden groš na živobytie, jeden požičiava a jeden vracia.

Prekročíme fikciu a vstúpme do nádherných májových dní roku 2007 zaliatych slnkom. Prvý máj nie je len celosvetovo oslavovaný sviatok práce, ale aj tretie výročie vstupu do Európskej únie. Bolo by tragédiou povedať, že sme len o tri roky starší a nič viac. Našťastie, či na nešťastie to pravda nie je. Je pravdou, že média akoby si dali socialistický záväzok vidieť všetko čierne. Zdravotníctvo je v kolapse. Nie je dobudovaná Shengenská hranica. Jasné stanovisko Slovenska ku kosovskej samostatnosti je v nedohľadnu. Schválenie finančných prostriedkov z fondov Európskej únie na roky 2007 – 2013 akoby zaspalo. Nad kampaňou ako sa pripraviť na prijatie eura visí otáznik. Ako je možné, že novým guvernérom by sa mal stať človek ktorého banka požičala Smeru na volebnú kampaň 20 miliónov Sk. Média predpovedajú neudržateľnosť koalície, ba dokonca rozpad HZDS. Rodinný príslušníci ministrov sa vyvážajú v súkromí na vládných bavorákoch. Ak by to bolo presne tak ako to média prezentujú, bola by táto vláda na tom dosť zle.. No pravda je vždy niekde v strede. Hľadanie nechám na Vás.

Jedno ľudové porekadlo hovorí „Zakrývaj sa len takou perinou na akú máš. Myslím si, že predchádzajúca vláda tomuto národu zanechala dosť tenučké perinku. Je pod ňou až neuveriteľne chladno. Je pravdou, že celý svet nás chválil z akého super materiálu tá perina bola utkaná.

Mohli by ste si povedať samé otázky. Ten šéfredaktor sa vyhýba odpovediam. Bolo by to tak, keby som Vás pokladal za ľudí, ktorí sa nezaobierajú súčasnosťou. No je to práve naopak. Mojm cieľom bolo vo Vás vzbudiť záujem a zamyslieť sa nad všetkým čo je okolo nás. Veď svet je plný svetla a farieb, aj keď niekedy zahrní a sprchne. Som presvedčený, že moje slová padnú na úrodnú pôdu.

Ing. František Vojtech, PhD.

Ekonomický komentár

Kedy koho dobehneme

Pred časom sme v jednom denníku mohli čítať škodoradostné úvahy ako ďaleko (až za rokom 2035

a ďalej) má Slovenská republika k dosiahnutiu ekonomickej úrovne vyspelejších štátov EÚ i niektorých našich susedov. Podľa nášho názoru mnohé úvahy niektorých samonazývaných analytikov vychádzajú z účelovo selektovaných štatistických údajov. Bez dostatočných znalostí neberú do úvahy menej využívané zdroje ľudského a geoeconomického potenciálu sledovaných štátov, vrátane SR.

Lysák

K významným, doteraz neuspokojivo využívaným zdrojom dynamizácie rozvoja Slovenska nesporne patrí oblasť turizmu, zjednodušene nazývaná cestovný ruch (CR). Na škodu našej ekonomiky a spoločnosti využívame túto oblasť trestuhodne nedostatočne. Každá vláda od roku 1993, politické strany, obce aj regióny vedľa a prezentujú svoj záujem rozvíjať prostredníctvom podpory cestovného ruchu využitie miestnych zdrojov, kultúrnych osobitostí a zvýšenie zamestnanosti. Ale realizácia týchto zámerov naráža najmä na *nekonceptnosť a nesystematickosť* jednotlivých zložiek i celého systému riadenia CR SR.

SR spolupracuje s radom medzinárodných organizácií, predovšetkým so Svetovou organizáciou cestovného ruchu - UNWTO), má zastúpenie vo Výbore pre cestovný ruch OECD, Výbore pre cestovný ruch SEI, Pracovnej skupine pre cestovný ruch Višegrádskej štvorky (V4) a od mája 2004 aj v Poradnom výbore pre cestovný ruch Európskej komisie (Advisory Committee on Tourism). Prostredníctvom Slovenskej agentúry pre cestovný ruch (SACR) aktívne spolupracuje hlavne s Európskou komisiou pre cestovný ruch, Americkou asociáciou cestovných kancelárií (ASTA), Medzinárodným zväzom autobusových prepravcov (RDA), Asociáciou cestovného ruchu stredo-európskych krajín (CECTA) a ďalšími organizáciami. Výsledky cestovného ruchu, ako jedného z najprogresívnejších svetových odvetví sú u nás stále málo uspokojivé. Už sme v našom mesačníku uvádzali tabuľkový prehľad o podieloch cestovného ruchu na tvorbe hrubého domáceho produktu, kde SR má, mierne povedané, veľký odstup za podobnými krajinami ako je naša.

Bolí sme preto zvedaví na návrh novej stratégie rozvoja cestovného ruchu SR, ktorý vláda SR pripravuje v súlade so svojím programovým vyhlásením na obdobie rokov 2006-2010. Pozitívom návrhu (s ktorým sa možno oboznámiť na vlákne <http://www.economy.gov.sk/pk/480-2007-1000/ma.htm>) je snaha o komplexnosť riešení, pragmatický prístup najmä vo vzťahu k aktivitám podnikateľov v CR z domácich zdrojov i zdrojov EÚ. Presvedčivosti navrhovanej stratégie by prospeli hlbšie analýzy a komparácie oblastí, nástrojov a efektívnosti CR v najúspešnejších a porovnateľných štátoch so SR. Možno predpokladať, že po pripomienkovom konaní budú niektoré časti stratégie doplnené, prípadne modifikované, čo očakávame najmä v oblasti organizačnej a inštitucionálnej.

Boli sme tiež zvedaví na návrh zákona o cestovnom ruchu, ktorý v súlade s programom svojej činnosti pripravuje Ministerstvo hospodárstva SR. Ukázalo sa ale, že neide o návrh komplexný. MH SR pripravuje Návrh zákona o združeníach cestovného ruchu.

Vzhľadom na závažnosť problematiky cestovného ruchu v SR *NEZES programuje uskutočniť odborný seminár, kde chceme dať priestor odborníkom z rôznych oblastí CR a prezentovať i naše názory so snahou o komplexný, dlhodobý rozvoj cestovného ruchu ako najperspektívnejšieho odvetvia slovenského hospodárstva.*

Podľa nášho hlbokého presvedčenia, založeného na dlhodobom sledovaní najúspešnejších štátov v cestovnom ruchu, ako je Francúzsko, Taliansko, najnovšie (podľa Svetovej organizácie turizmu) dynamizujúce Japonsko i Česko, je cieľavedomá koordinácia zdrojov a aktivít štátnych, regionálnych a miestnych inštitúcií a občanov kľúčovým predpokladom k nevyhnutnej zmene v kvalite a efektívnosti cestovného ruchu Slovenska. A vzhľadom na doterajšie neuspokojivé výsledky apelujeme na zodpovedných za cestovný ruch v SR že jedným z dôležitých predpokladov pokročiť rázne vpred je účinná koordinácia zdrojov a postupov všetkých zainteresovaných na aktívnom i pasívnom cestovnom ruchu *vytvorením rezortného orgánu - ministerstva.* Formovaného a fungujúceho nie v záujme úzkeho okruhu zainteresovaných osôb a inštitúcií, ale v záujme SR a jej občanov.

Terajšia vláda SR Róberta Fica si dala náročnú úlohu – „zoštíhľovanie“ štátnej správy. Ale veríme, že vzhľadom na veľké rezervy, ktoré môže cestovný ruch umožniť využiť, nebude vláda postupovať schematicky, byrokraticky ale koncepčne z dlhodobých hľadísk. To len zvýrazní jej úsilie o priblíženie výkonnosti slovenskej ekonomiky a životnej úrovne obyvateľov vyspelým európskym štátom už do roku 2020.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Rezervované pre makroekonomiku

Súbor indikátorov ekonomického rastu

Rašo

Štrukturálne zmeny, ktorými v súčasnosti prechádza aj Slovenská republika by mali napomôcť k dosiahnutiu pozitívnych makroekonomických výsledkov. V posledných rokoch sú aktuálne

najmä: daňová reforma, reforma dôchodkového systému, reforma zdravotníctva, reforma sociálneho systému a trhu práce, reforma školstva, reforma verejnej správy a reforma riadenia verejných financií. Ich cieľom by malo byť posilnenie pozície Slovenska v globálnej ekonomike a tým aj vytvorenie podmienok pre rast životnej úrovne

obyvateľstva. Dosiahnutie týchto cieľov, samozrejme, predpokladá potrebnú kvalitu a trvalú udržateľnosť príslušných reforiem.

„Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 – Lisabonská stratégia pre Slovensko“ sa stala východiskom pre formulovanie priorít Národného programu reforiem SR na roky 2006 – 2008.

V uvedenom kontexte sa pozornosť Slovenska upriamuje na tieto prioritné oblasti: **vzdelávanie a zamestnanosť, informačná spoločnosť, veda, výskum a inovácie, podnikateľské prostredie, energetika a životné prostredie.** Rast ekonomiky a dlhodobá konkurencieschopnosť Slovenska v rámci najvyspelejších krajín Spoločenstva sa dá dosiahnuť len zlepšením podmienok a implementáciou uvedenej agendy do života tak, aby mohla byť hlavným katalyzátorom ekonomického rastu, nevyhnutného pre dosiahnutie vyššej životnej úrovne. Európska komisia hodnotí SR vo svojej Ročnej správe o pokroku (APR) ako krajinu, ktorá **dosahuje pokrok v implementácii** Národného programu reforiem. Treba kriticky konštatovať, že v hierarchii hodnotenia EK (veľmi dobrý pokrok, dobrý pokrok, pokrok, limitovaný pokrok) nie je možné hovoriť o uspokojivej pozícii. (Nemôže nás uspokojiť ani skutočnosť, že naši susedia ČR a Maďarsko dosiahli v hodnotení horšiu známku, t.j. „iba“ limitovaný pokrok) a Slovensko bude v najbližšom období musieť zvýšiť úsilie predovšetkým pri implementácii opatrení v oblastiach, kde EK identifikuje najväčšie nedostatky. Najviac odporúčaní sa v tejto súvislosti týka politiky zamestnanosti a mikroekonomickej politiky.

Za najslabšie oblasti implementácie opatrení (a tým aj najvyššie priority Slovenska) označila EK oblasť výskumu, vývoja, inovácií a vzdelávania. Poukazuje najmä na absenciu stratégie a priorít. Rezervy sú tiež v procese zlepšovania zručností uchádzačov o prácu a presadzovanie celoživotného vzdelávania. Zvýšenú pozornosť a úsilie si vyžiada redukcia dlhohodobej nezamestnanosti, a to najmä medzi znevýhodnenými skupinami vrátane rómskej menšiny.

EK vo svojej poukazuje tiež na absenciu hodnotenia dosiahnutých výsledkov prostredníctvom kvantitatívnych ukazovateľov, kvantifikácie očakávaných efektov a kvantifikácie vplyvu prijímaných opatrení na štátny rozpočet. Signalizuje to vážne nedostatky v strategických dokumentoch Slovenska. Stratégie sú totiž nepochybne dôležitým nástrojom pre správne nasmerovanie ekonomických aktivít.

Preto je na „programe dňa“ monitorovanie dosiahnutého pokroku v implementácii priorít a cieľov prostredníctvom komplexného a ľahko zrozumiteľného súboru ukazovateľov. Súbor má prierezový charakter a dotkne sa prakticky všetkých rezortov, najmä však Ministerstiev: financií; hospodárstva; životného prostredia; práce, sociálnych vecí a rodiny; školstva; výstavby a regionálneho rozvoja. Dôležitým kritériom pri tvorbe sústavy ukazovateľov je aj benchmarking (mera medzinárodnej porovnateľnosti ukazovateľov).

Relevantné indikátory sú, vzhľadom na uvedené kritériá, rozdelené do ôsmich tematických skupín:

- Makroekonomický rámec,
- Vzdelávanie,
- Zamestnanosť a sociálna inklúzia,
- Podnikateľské prostredie,
- Energetika,
- Veda, výskum a inovácie,
- Informačná spoločnosť,
- Životné prostredie.

Základnou požiadavkou pri sledovaní indikátorov je relevantnosť zdroja a zrozumiteľnosť indikátorov. Kompozičné indikátory OECD, ako napr. „Trh produktov“, alebo „Ochrana zamestnanosti“ majú v súbore len obmedzené použitie. Dajú sa však zrozumiteľne interpretovať a sú preto prínosom pre sledovanie danej oblasti.

Aktuálny súbor indikátorov nie je, samozrejme konečný. Nepochybne sa budú precizovať indikátory v oblasti informačnej spoločnosti, ako napr. ukazovateľ využitia e-governmentu občanmi a podnikateľmi, ktorý vyjadruje dopytovú stranu po verejných on-line službách a pod.

Zásadnejšie prehodnotenie súboru indikátorov bude možné očakávať po aktualizácii lisabonskej agendy a Integrovaných zásad hospodárskej politiky EÚ, ktoré sa očakávajú v roku 2009.

Ing. Michal Rašo

Medzinárodné ekonomické vzťahy

Barič

Napredovanie Slovenska a vývoj globálnej ekonomiky.

Tohtoročný májový ekonomický výhľad OECD konštatuje silný a udržateľný rast v Európe, ktorý je podporený silnou tvorbou pracovných miest a klesajúcou nezamestnanosťou. „Dochádza k vyvažovaniu medzi USA

a EÚ a tiež vyvažovaniu v rámci európskych krajín,“ povedal hlavný ekonóm OECD Jean-Philippe Cotis pri prezentácii výhľadu. Najmä zotavenie v Nemecku a Taliansku bolo silnejšie, než sa pôvodne očakávalo, kým Francúzsko zaostáva.

OECD predpovedá pre 13-člennú eurozónu v roku 2007 nárast o 2,7% namiesto pôvodnej predpovede 2,2% a na druhej strane predikcia ekonomického rastu USA bola znížená z pôvodných 2,5% na 2,0%. „Je to kvôli silnejšej kontrakcii na trhu s nehnuteľnosťami, než sme predpovedali pôvodne a kvôli klesajúcim korporátnym investíciám,“ vysvetlil Cotis. Povedal tiež, že hospodárstvo USA by mohlo byť prehriate viac, než sa očakávalo, pretože rast

produktivity a rastový potenciál by mohol byť nižší, než sa predvíдалo.

Zverejnený ekonomický výhľad OECD korešponduje aj s prognózami MMF a Európskej komisie.

Ekonomika Slovenska by v tomto roku mala narásť o 8,5 percenta. Európska komisia tak v porovnaní s vlnajúcou jesennou prognózou zvýšila odhad o vyše jeden percentný bod. Motorom rastu bude aj naďalej domáci dopyt a zahraničné investície, ktorých vplyv vyvrcholí tento rok po dokončení nových exportných kapacít. V budúcom roku by sa teda rast hospodárstva SR mal podľa komisie spomaliť na 6,5 percenta.

Svetové hospodárstvo má na najbližšie dva roky dobrý výhľad. Podľa šéfa Medzinárodného menového fondu Rodriga Rata zostane jeho rast solídny. „Kým ekonomika USA sa spomalila viac, ako sa pôvodne očakávalo, negatívne efekty na globálnu ekonomiku zostali obmedzené,“ píše MMF vo svojej jarnej prognóze. Globálna ekonomika vzrástla v minulom roku o 5,4 percenta a rast v najbližších rokoch sa mierne spomalí na 4,9 percenta.

Štatistický úrad SR nepotvrdil očakávania, podľa ktorých mal ekonomický rast v prvom štvrtroku prekonať desať percent. Rýchly odhad štatistikov, ktorý sa bude ďalej spresňovať, nameral ekonomike tempo rastu 8,9 percenta. Číslo je nižšie ako v posledných dvoch štvrtrokoch, kedy výkonnosť ekonomiky dosiahla 9,8 resp. 9,6 percenta.

Pre Slovensko z hľadiska vývoja ekonomiky je dôležité nielen obdobie spojené s prijatím eura, ale aj dlhodobější vývoj. Treba poznamenať, že cieľom by malo byť postupne vyrovnávanie sa na priemer krajín EÚ. Rozhodnutie Vlády SR o vypracovaní vízie rozvoja slovenskej spoločnosti do roku 2030 je správny a dlho očakávaný krok. Dobré by bolo, keby tento materiál vychádzal z vízie Európskej únie. Tá však neexistuje, hoci jej naliehavú potrebu Európska komisia viac krát zdôrazňovala.

Chýbajúca európska vízia je pravdepodobne príčinou toho, že osnova slovenskej vízie má veľmi široký záber – tvorí ju 24 tém. Slovensko potrebuje nie tak široký vedecký dokument, ale skôr užší materiál s jasne definovaným konkrétnym, praktickým účelom. Ako materiál pre koncepčné potreby a praktickú hospodársku politiku Vlády SR.

Ing. Ondrej Barič, PhD.

Medzinárodné politické vzťahy

Americké radary a európska bezpečnosť

USA sa jednostranne rozhodli posilniť vlastnú protiraketovú obranu rozmiestnením špeciálnych radarových staníc v strednej Európe (SE) – v Českej republike (ČR) a Poľsku (PR). Za týmto účelom

Hrivík

požiadala Bushova administratíva obe krajiny o súhlas s výstavbou a prevádzkou radarových staníc na ich území, bez predchádzajúceho súhlasu či konzultácií s NATO a EÚ. Ide o neobvyklý postup, ktorý právom vyvoláva rozhorčené reakcie veľkej väčšiny občanov v oboch stredoeurópskych štátoch, značnej časti členských štátov aliancie, ale i Ruska, ktoré sa cíti touto americkou iniciatívou ohrozené. Nová bezpečnostná a obranná stratégia USA v Európe, založená najmä na bilaterálnej dimenzii mimo existujúcich štruktúr spoločnej kolektívnej obrany narúša jej tradičné zvyklosti a dohody. Takýto postup je tiež v ostrom protiklade s osvedčenými pravidlami uplatňovanými v rámci OBSE a EÚ.

Pred 10 rokmi, keď sa rozhodlo o rozširovaní NATO smerom na východ, sa zo strany aliancie a jej členských štátov tvrdilo, že najväčšou pridanou hodnotou rozšírenia je konsenzus, jednota a to, že všetci budú ťahať za jeden povraz. Časy sa však zmenili. Administratíva amerického prezidenta G. W. Busha dnes jasne hovorí, prečo potrebuje protiraketové základne v Česku a Poľsku a prečo odmieta ich budovanie pod záštitou NATO. Údajné obavy supervelmoci z jadrového útoku tzv. drebáčkych štátov (Severnej Kórey a Iránu), ako i fakt, že takýto kontroverzný projekt nemá šancu získať súhlas v málo flexibilnej a americkým záujmom nie príliš naklonenej aliancii sú dôvodmi, pre ktoré treba alianciu obísť. Preto sa prezident Bush a jeho republikáni rozhodli rozšíriť americkú protiraketovú obranu aj do priestoru SE. V tomto prípade ani Česku, ani Poľsku nejde o súdržnosť a jednotný postup so spojencami v NATO a EÚ, na ktorý tak stavali pred vstupom do oboch organizácií, ani o názory ich susedov najmä Rakúska, Nemecka, Slovenska a Ruska. Zdá sa, že súčasná česká a poľská vláda už neveria pevnému bezpečnostnému zakotveniu svojich štátov v NATO, ani v EÚ. Ponuku USA chápu ako príležitosť konečne zaplniť americkú protiraketovú základňu vraj „mŕtvy priestor“, ktorý tu veky leží medzi Ruskom a Nemeckom. Ide o radikálny, znefunkčňujúci zásah do ťažkopádne fungujúceho systému kolektívnej obrany na kontinente. USA to vedia, a vedia aj to, že NATO už nie je efektívny partner na ochranu amerických bezpečnostných záujmov v Európe ako v čase studenej vojny, ani na účinnú európsku obranu. Dnes sa stáva historickým reliktom, politickým protektorátom USA, ktorý skôr bráni EÚ stať sa politicky a vojensky mocnou, teda aj bezpečnou, stabilnou a nezávislou. Potom, ako sa USA rozhodli stať globálnym hegemonom, začali považovať súčasné NATO skorej za doplnkovú organizáciu servisného charakteru. Dnes sa potvrdzuje, že novú a efektívnu dimenziu v amerických strategicko-bezpečnostných úvahách predstavujú priame bilaterálne spojenectvá najmä s novými i budúcimi členmi aliancie zo strednej a juhovýchodnej Európy. Preto ten nedávny americký súhlas s ďalším rozširovaním NATO o nových spoľahlivejších spojencov.

Pre Česko, Poľsko, ale i pobaltské štáty sú USA prítlačlivejšie než samotné NATO. Súčasný poľský minister zahraničných vecí W. Waszczykowski to potvrdil v denníku

Rzeczpospolita (9. marca 2007) keď vyhlásil, že „Severoatlantická aliancia nie je pre Varšavu dostatočnou zárukou bezpečnosti, a preto sa budeme usilovať o dvojstrannú spojeneckú zmluvu s USA. NATO, do ktorého sme vstúpili v roku 1999, nie je spojeneckým zväzkom našich snov. Aliancia stratila svoju bývalú silu, a preto treba hľadať dostatočné bezpečnostné garancie.“ Waszczykowski, a teda aj poľská vláda, dokonca neverí, že NATO by Poľsku pomohlo v prípade ohrozenia. Toto stanovisko podporuje i posledný americký výklad Washingtonskej zmluvy zakladajúcej NATO (1997), že politikmi často citovaný článok 5 zmluvy neustanovuje žiadny záväzok automatického vypovedania vojny v prípade napadnutia spojenca. Preto neprekvapuje odmietavý postoj vlád Česka a Poľska, aby sa otázkou ich zapojenia do americkej protiraketovej obrany zaoberalo NATO a EÚ. Trvajú na bilaterálnej dohode s USA, ktorá pre nich predstavuje najvyššiu formu obrany a bezpečnosti.

Notoricky opakované tvrdenia, že americký protiraketový systém ochráni aj Európu a že nie je namierený proti Rusku, ale proti drebáčkym štátom sú zavádzaním európskej verejnosti. V prípade, že by boli z týchto štátov vystrelené na územie USA rakety, pripravovaný systém by ich mohol zničiť jedine nad územím európskych štátov, predovšetkým stredoeurópskych. Ak by však takáto protiraketa zasiahla svoj cieľ, stalo by sa tak s veľkou pravdepodobnosťou nad územím Slovenska so všetkými tragickými následkami. Ak by ako odvetné opatrenie boli vystrelené rakety na štáty v SE, americký protiraketový dáždnik bude proti nim bezmocný, pretože protirakety majú príliš úzky manévrovací priestor. Podľa vojenských odborníkov, americké protiraketové zariadenia umiestnené v SE dokážu likvidovať iba ruské rakety namierené na USA. Severná Kórea a Irán nevlastnia rakety ohrozujúce Európu; avšak v prípade, že by takéto zbrane raz mali, na to, aby sme zabránili tejto hrozbe, by sme podobné systémy museli vybudovať niekde v oblasti Stredozemného mora a východnejšie od strednej Európy. Účinná obrana USA a Európy napríklad proti iránskym raketám by si tak vyžadovala vybudovanie protiraketových základní najmä v Turecku, Gruzínsku, severnom Iraku, Izraeli alebo Afganistane.

Plány na vybudovanie amerických protiraketových základní v Česku a Poľsku poukazujú, v akom postavení sa nachádza Európa vo vzťahu k vlastnej obrane. Základnou otázkou ostáva, či sú bezpečnostné záujmy EÚ a USA skutočne rovnaké a či Únia má reálnu suverenitu, keď sa Washington rozhodne konať. Protiraketové zámery USA v SE nemajú charakter ochrany Európy, ale najmä predsunutej obrany USA pred Ruskom. Systém dvojstranných bezpečnostných dohôd USA s Českom a Poľskom bude zároveň znamenať výrazne oslabenie opatrnícky sa vyvíjajúcej bezpečnostnej architektúry EÚ. Nový systém americkej protiraketovej obrany dramatickým spôsobom mení rozloženie síl vo svete. Po jeho zrealizovaní budú USA jediným štátom na svete, ktorý bude schopný

účinne ničiť medzikontinentálne rakety, a môže sa tak stať monopolným globálnym jadrovým útočníkom. Doterajšie móresy Bushovej administratívy, ako i jeho jastrabov v Pentagone, spojené najmä s prípravou a uskutočňovaním imperiálnych avantúr sú mimoriadne znepokojujúce. Nový kolotoč zbrojenia, ktorý môže americká protiraketová iniciatíva spustiť, môže vyhovovať nielen kruhom z vojensko-priemyselného komplexu USA, ale i Ruska, Číny, Indie, Pakistanu, Severnej Kórey či Iránu alebo niektorých ďalších štátov. Takýto vývoj vedie svet do ťažko zvládnuteľného nestabilného stavu, na hranicu globálneho konfliktu mimoriadneho rozsahu. Posledné vyhlásenia najvyšších amerických predstaviteľov, že „USA nedovolia Rusku, aby zabránilo rozmiestneniu radarových staníc v Česku a Poľsku“ ešte pred prvým kolom americko-ruských rokovaní o tejto otázke v máji t. r. v Moskve jasne potvrdzujú túto tendenciu.

Dnešné Rusko má nepochybne legitímnu starosť o svoju bezpečnosť. Plánovaný systém národnej protiraketovej obrany USA narúša bezpečnostnú rovnováhu vo svete a jeho rozšírenie do SE nedokáže zabrániť odvete Ruska v tomto priestore. Dá sa očakávať, že na budovanie amerických základní v stredoeurópskom regióne odpovie Rusko novým kolom zbrojenia. Začne vyvíjať nové zbrane schopné prekonať existujúce protiraketové systémy, čo je v ostrom protiklade s požiadavkami na zachovanie európskej a svetovej bezpečnosti. Na druhej strane treba tiež priznať, že po prvých vlnách rozšírenia NATO na východ Rusko bolo nútené modifikovať svoju bezpečnostnú stratégiu a novým rozmiestnením svojich radarov kontroluje prakticky celý európsky kontinent. Dnes sa chystá vyvinúť a inštalovať podstatne výkonnejšie radary ako i modernejšie raketové prostriedky, ktoré budú nepochybne zamerané aj na nové základne amerického systému protiraketovej obrany v SE.

Rozhodnutie o umiestnení radarových základní nemôže byť ľahkovážne, pretože nejde len o technické podmienky prevádzky, ale najmä o zásah do zahraničnopolitickej orientácie dotknutého štátu, EÚ, aliancie, ale aj Ruska. Protiraketový systém je americkou záležitosťou, avšak reakcia členských štátov aliancie, Únie ako i Ruska nemôže byť ľahostajná ani Česku ani Poľsku. Pre NATO a EÚ by preto malo byť kľúčovou otázkou prepojenie ich budúceho bezpečnostného systému s americkým systémom protiraketovej obrany tak, aby Rusko nemalo vážne pochybnosti o prípadných nových bezpečnostných hrozbách zo Západu.

V kontexte rozhovorov o rozmiestnení častí americkej protiraketovej obrany v SE si nemožno nevšimnúť, že v americkom Kongrese a Senáte sa práve rozhoduje o zrušení vízových povinností pre vybrané štáty na vycestovanie do USA. Čas ukáže, či ide o obojstranne vychytralú „obchodnú transakciu“, alebo nie. Táto citlivá otázka je dnes v mimoriadnom záujme nových, ale i budúcich členov EÚ i NATO. Nesmieme však pritom zabúdať na výstražné upozornenia niektorých svetových mienkotvorných masmédií (napríklad amerického

týždenníka *Times*) o manipuláciách spravodajskými informáciami, ktoré dnes predstavujú nový druh koloniálnej mentality. Balamutenie svetového spoločenstva na pôde OSN pseudoargumentami Bushovej administratívy na podporu vojenskej invázie do Iraku sú výstražným poučením.

Ing. Pavol Hrivík, CSc.

Osobnosti

Sir Arthur Lewis

získal spolu s Theodorom W. Schultzom v roku 1979 Nobelovu cenu za ekonómiu. Vzhľadom na narastajúci počet rozvojových krajín vo svetovom hospodárstve sa A. Lewis spolu s T. W. Schultzom venovali práve rozvojovým krajinám. Ako sa píše v zdôvodnení švédskej kráľovskej banky, túto cenu získali za ich pioniersky výskum vo výskume ekonomického rozvoja s dôrazom na skúmanie problémov rozvojových krajín.

Sir A. Lewis sa narodil 23. januára 1915 na ostrove Svätá Lucia. Zomrel 15. júna 1991. Podobne ako pri väčšine ostatných nositeľov Nobelovej ceny, aj spoluocenený T. W. Schultz pochádzal z USA. Na rozdiel od neho, sir A. Lewis sa narodil s britským občianstvom. Počas svojho pôsobenia vo sférach ekonomických však, takisto ako mnohí ostatní, pôsobil na Princeton University, Princeton, New Jersey, USA.

Počas jeho detských čias ho sprevádzali choroby, vo veku 7 rokov musel ostať kvôli tomu niekoľko týždňov doma. Počas tohto času ho učil jeho otec, ktorí bol, spolu s Lewisovou mamou, učiteľ. Ako dôvod mu uviedol skutočnosť aby nezaostal za svojimi spolužiakmi zo školy. Toto vysoko úspešné vyučovanie, ktoré trvalo nakoniec 3 mesiace, umožnilo mladému Lewisovi preskočiť piatu triedu, takže za 3 mesiace sa naučil toľko, čo by v škole trvalo 2 roky. Po skončení školy sa zamestnal ako úradník v civilnej službe. V tomto období sa mu nepodarilo získať vládne štipendium pre štúdium na britskej univerzite, ale bol príliš mladý. Na druhej strane však post úradníka prispel k tomu, že sa naučil strojopis, archivovanie materiálov. V roku 1932 štipendium získal.

V roku 1937 mu bolo ponúknuté štipendium na získanie PhD. v industriálnej ekonómii. V roku 1938 získal miesto učiteľa a v roku 1948 titul riadneho profesora na univerzite v Manchesteri. Výskum orientoval na 3 hlavné oblasti: industriálnu ekonómiu, históriu svetovej ekonomiky od 1870, rozvojová ekonomia, ktorá mu priniesla aj zisk Nobelovej ceny. Prednášky v rámci rozvojovej ekonomie viedol v 40. rokoch, najmä množstvo afrických a ázijských študentov ho primälo k systematickejšej práci v tejto oblasti. V 50. a 60. rokoch navštívil mnoho rozvojových krajín v Afrike a Ázii, čo viedlo k publikovaniu knihy o rozvojovom plánovaní v roku 1966.

Názory

Post-informačná technologická revolúcia a technologické revolúcie moderného veku.

/2. časť/

Každá vlna (každé obdobie) inovácií, môže byť charakterizované oblasťou, v ktorej došlo k najprevratnejšiemu pokroku. Čo ale samozrejme neznamená, že vývoj v iných oblastiach stagnuje.

Inovačné vlny- technologické revolúcie nasledujú po sebe v istom logickom slede. Jedna technologická revolúcia podmieňuje nasledujúcu. Obdobia medzi technologickými revolúciami sa zrejme skracujú a technologický vývoj sa zrýchľuje.

Počas obdobia modernej spoločnosti môžeme hovoriť o viacerých vlnách inovácií zahájených niektorou technologickou revolúciou:

	Obdobie technologickej revolúcie	Doba trvania celej inovačnej vlny
Finančno - agrárna revolúcia	1600- 1750	170 rokov
Priemyselná revolúcia	1770-1840	110 r.
Technická revolúcia	1880-1920	60 r.
Vedecko-technická revolúcia	1940- 1970	45 r.
Informačno-komunikačná revolúcia	1985- 2000	30 r.?

(Uvedené roky sú prirodzene orientačné.)

Finančno- agrárna revolúcia

Priemyselná revolúcia a nasledovné revolúcie sú pomerne známe. Priemyselná revolúcia zrodila strojovú výrobu, parný stroj, železnice, telegraf a pod. Technická revolúcia rádio, automobil, lietadlo, elektrické zariadenia. Vedecko-technická jadrovú energetiku, elektroniku, kozmonautiku a pod. Informačno-komunikačná revolúcia internet, mobilné telefóny, satelitné vysielanie....

Agrárna revolúcia ako predpoklad industriálnej je v jej tieni, no v súčasnosti už dochádza k pochopeniu jej významu. Začala sa vo Flámsku a Holandsku na konci 17. storočia a potom bolo jej ohnisko prenesené do Británie. V jej priebehu sa završil proces ohradzovania, upevnil sa inštitút súkromného vlastníctva pôdy (čo zvýšilo záujem o investície do kultivácie pôdy, objavili prvé poľnohospodárske stroje (sejací stroj, 1701, komerčne úspešný železný pluh 1730), zavádzal sa štvorpoľný alebo tzv. striedavý systém, stúpol význam hnojenia, objavilo sa

prvé vedecky a systematicky pestované šľachtiteľstvo a zaviedli sa nové plodiny z Ameriky (najmä zemiaky). Zvýšením produkcie potravín vytvorila predpoklad pre uvoľňovanie pracovnej sily z vidieka a odchod do miest alebo zámoria.

V skutočnosti však agrárna revolúcia bola úzko spojená so zmenami v obchode a finančníctve. Vznikol moderný spôsob narábania s kapitálom a financiami v Holandsku 17.storočia. Došlo k oddeleniu podnikania a domáceho hospodárstva. Začal prebiehať proces demetelizácia peňazí (širšie užívanie zmeniek, prvé pokusy o papierové peniaze). Rozvíjalo sa bankovníctvo a jeho základné nástroje a postupy, bola uznaná oprávnenosť úrokov z úverov a pôžičky. Úver začal byť vnímaný ako zdroj kapitálu (odklon od spotrebných úverov). Vznikli prvé akciové spoločnosti (Holandská Východoindická spoločnosť, 1602), ako prostriedok koncentrácie kapitálu a rozvíjali sa aj finančné a akciové burzy (Amsterdam 1602). Významným faktorom bol ja rozvoj racionálneho medzinárodného obchodu a kolonializmu a rozvoj námorného obchodu v európskych vodách.

Výsledkom bol vznik možnosti financovania ďalšieho rozvoja ekonomiky a technológií.

Preto je vhodné hovoriť o finančno-agrárnej revolúcií.

Význam pojmu informačnej spoločnosti

Vízia informačnej spoločnosti bola vynikajúcim stimulom, ktorý zohral mobilizačnú úlohu v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch, pri nástupe masového používania počítačov, internetu, mobilných telefónov a pod. Umožnila jasne definovať prebiehajúce zmeny a získavať pre ne politickú podporu.

No je čas upozorniť na to, že informačno-komunikačná revolúcia pomaly doznieva, IT-odvetvie už začína mať isté rastové problémy a informačné technológie sú už v modernej spoločnosti úplne samozrejmom súčasťou života (nie žeby krajiny strednej Európy nemali v tejto oblasti čo doháňať) a treba sa pripraviť na ďalší cyklus zavádzania nových technológií, ktorý sa už rysuje na horizonte. Neznamená to, samozrejme, že vývoj v oblasti informačných a komunikačných technológií sa nebudaj zastaví alebo budú niečím nahradené- skôr to, že najväčšie zisky a najprevratnejšie nápady meniace život budú vznikať v nových odboroch. Často ale takých, ktoré by boli bez počítačových technológií nemysliteľné.

Post-informačná revolúcia

Práve pojem post-informačná spoločnosť alebo ešte lepšie post-informačná technologická revolúcia môže byť pomerne jednoduchým a atraktívnym upozornením na tento nasledovný cyklus inovácií a modernizácie. Vhodnejšie označenie bude zrejme ešte nájdené.

Je možno odvážne hovoriť o post-informačnej revolúcií, ak v prípade v prípade väčšiny európskych krajín nebola ešte plne završená revolúcia informačno-komunikačná. Ale aj tieto sa musia pripraviť aj na novú vlnu technologických inovácií.

A je na mieste sa pokúsiť odhadnúť, ktoré oblasti vedy a techniky v rámci tejto predpokladanej vlny technologických inovácií zaznamenajú najbúrlivejší rozvoj a budú prinášať najväčšie zisky:

Najvýraznejší pokrok asi zaznamenajú biomedicínske vedy: genetické inžinierstvo, technika klonovania, a taktiež nové farmaká a možnosti priameho prepojenia technických systémov so živým organizmom, ktoré umožnia modifikovať a vylepšovať vlastnosti živých tvorov vrátane človeka (tzv.kyborgovia, pre tieto pokusy sa presadzuje pojem transhumanistika).

JUDr.MUDr. Daniel Šmihula PhD.

Európska únia

Európska policajná akadémia

Snahy o prehlbenie policajnej spolupráce v Európskej únii (ďalej aj „EÚ“ alebo „únia“) pretrvávajú už niekoľko rokov. Postupným legislatívnym a ústavným vývojom získala únia kompetencie konať aj v uvedenej oblasti, ktorá v súčasnosti spadá do tretieho piliera EÚ. Amsterdamská zmluva do Zmluvy o EÚ zahrнула jasnejšie ciele a podrobný opis opatrení, ktoré majú byť prijaté v rámci policajnej spolupráce. Podľa článku 30 odseku 1 písmena c) spoločný postup v oblasti policajnej spolupráce zahŕňa aj spoločné podnety v oblasti vzdelávania.

Európska Rada na zasadnutí v Tampere v októbri 1999 odsúhlasila zriadenie Európskej policajnej akadémie (ďalej aj „EPA“). Vďaka svojej francúzskej skratke je známa aj ako „CEPOL“. Stalo sa tak na základe rozhodnutia Rady 2000/820/SVV z 22. decembra 2000 o zriadení Európskej policajnej akadémie. EPA bola vytvorená ako sieť spájajúca národné vzdelávacie zariadenia pre vysoko postavených dôstojníkov polície členských štátov únie, ktoré budú v tomto zmysle úzko spolupracovať.

Cieľom EPA je pomáhať školit' vysokopostavených policajných dôstojníkov členských štátov prostredníctvom optimálnej spolupráce medzi rôznymi inštitúciami tvoriacimi súčasť EPA. Podporuje a rozvíja európske chápanie hlavných problémov, ktorým čelia členské štáty v boji proti zločinu, pri predchádzaní zločinnosti, zachovávaní práva a udržiavaní verejného poriadku a verejnej bezpečnosti, najmä ak majú tieto problémy cezhraničný rozmer.

Na to, aby EPA dosiahla svoje ciele, môže uskutočňovať celý rad akcií, hlavne poskytovať školenia odbornej prípravy pre vysokopostavených dôstojníkov polície

založené na spoločných štandardoch, prispievať k príprave harmonizovaných programov odborného školenia a pomáhať zavádzať moderné vzdelávacie programy, poskytovať špecializovaný výcvik pre príslušníkov polície, ktorí zohrávajú kľúčovú úlohu v boji proti cezhraničnej kriminalite, so zameraním najmä na organizovaný zločin, vypracovávať a poskytovať vzdelávanie pre školiteľov, rozširovať najlepšie postupy a výsledky výskumov, rozvíjať a vzdelávať policajné zbory EÚ, aby boli pripravené na účasť v nevojenskom krízovom manažmente, uľahčiť príslušné výmeny a odvelenia policajtov v rámci odborného výcviku, rozvíjať elektronickú sieť pre poskytovanie informácií EPA pri výkone jej povinností a súčasne zabezpečiť zavedenie potrebných bezpečnostných opatrení, umožniť vysokopostaveným policajným dôstojníkom členských štátov nadobudnúť potrebné jazykové znalosti. EPA môže spolupracovať s národnými inštitúciami policajného vzdelávania nečlenských štátov EÚ. Najmä vytvára vzťahy s národnými inštitúciami kandidátskych krajín, s ktorými únia vedie predvstupové rokovania, ako aj s Islandom a Nórskom.

Prax ukázala, že právna úprava z roku 2000 mala viaceré nedostatky. Vzhľadom k tomu, že rozhodnutie Rady z 22. decembra 2000 nepriznalo EPA právnu subjektivitu, neposkytlo rozpočet ani nestanovilo sídlo, EPA mala ťažký začiatok. Počas svojho prvého roku existencie nemala rozpočet ani sekretariát, navyše akonáhle sa rozhodlo o dočasnom umiestnení jej sekretariátu v Kodani, naďalej čelila administratívnym problémom, nakoľko nemohla získať žiadnych pracovníkov.

Za účelom odstránenia uvedených nedokonalostí bolo prijaté nové rozhodnutie Rady 2005/681/SVV z 20. septembra 2005 o zriadení Európskej policajnej akadémie a o zrušení rozhodnutia 2000/820/SVV. Týmto rozhodnutím bola zriadená EPA, ktorá sa považuje za nástupcu EPA zriadenej podľa rozhodnutia 2000/820/SVV. Rozhodnutie nadobudlo účinnosť 1. januára 2006.

V zmysle novej právnej úpravy má EPA právnu subjektivitu, sídli v Bramshille vo Veľkej Británii a je financovaná z rozpočtu únie. Rozpočet pre rok 2006 bol 5 miliónov euro a pre rok 2007 je 7,5 miliónov euro.

JUDr. Lucia Hurná